

M.A (SANSKRIT) SEMESTER - 4 (CBCS) Examination
March/April-2026 (As Per Syllabus Year June-2024)
Vedantshastra: BrahmSutra ShriBhashya(Ele-5 (New-23))

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧ કોઈ પણ બે પરિચ્છેદોનો અનુવાદ જરૂરી નોંધ સાથે કરો. (૧૪)
- Que-1 Translate any two paragraphs with the required notes. (14)
- ૧) શબ્દસ્ય તુ વિશેષેણ સવિશેષ એવં વસ્તુનિ અભિધાન સામર્થ્યમ્ પદવાક્યરૂપેણ પ્રવૃત્તેઃ। પ્રકૃતિ પ્રત્યયયોગેન હિ પદત્વમ્। પ્રકૃતિપ્રત્યયોરર્થભેદેન પદસ્યૈવ વિશિષ્ટાર્થપ્રતિપાદનમવર્જનીયમ્। પદભેદશ્ચાર્થભેદનિવન્ધનઃ, પદસંઘાતરૂપસ્ય વાક્યસ્યા નેકપદાર્થસંસર્ગવિશેષાભિધાયિત્વેન નિર્વિશેષવસ્તુ પ્રતિપાદનાસામર્થ્યાત્ ન નિર્વિશેષવસ્તુનિ શબ્દ પ્રમાણમ્।
 - ૨) શાસ્ત્રં યોનિઃ કારણં પ્રમાણમ્, તદ્વ્યાસ્ત્રયોનિઃ, તસ્ય ભાવઃ શાસ્ત્રયોનિત્વમ્। તસ્માત્ બ્રહ્મજ્ઞાન-કારણત્વાત્શાસ્ત્રસ્ય, તદયોનિત્વં બ્રહ્મણઃ। અત્યન્તાતીન્દ્રિયત્વેન પ્રત્યક્ષાદિપ્રમાણાવિષયતયા બ્રહ્મણઃ શાસ્ત્રૈકપ્રમાણકત્વાત્ ઉક્ત સ્વરૂપં બ્રહ્મ - “યતો વા ઇમાનિ ભૂતાનિ જાયન્તે” ઇત્યાદિ વાક્ય બોધયત્યેવેત્યર્થઃ।
 - ૩) નનુ “દેવદત્તઃ શ્યામો યુવા લોહિતાક્ષઃ સમપરિણામઃ” ઇત્યત્ર વિશેષણબહુત્વેડપ્યેક એવ દેવદત્તઃ પ્રતીયતે। એવમત્રાપ્યેકમેવ બ્રહ્મ ભવતિ। નૈવમ્- તત્ર પ્રમાણાન્તરેણ એક્યપ્રતીતેઃ એકસ્મિન્નેવ વિશેષણાનામુપસંહારઃ। અન્યથા તત્રાપિ વ્યવર્તકત્વેનાનેકત્વમપરિહાર્યમ્।
 - ૪) કિંચ અશ્વે હસ્તિનિ ચ સંવેદનયોરેક વિષયત્વેનોપરિતન-સ્ય ગૃહીત ગ્રાહિત્વાત્ વિશેષાભાવાચ્ચ સ્મૃતિ વૈલક્ષણ્યં ન સ્યાત્। પ્રતિ સંવેદનં વિશેષાભ્યુપગમે પ્રત્યક્ષસ્ય વિશિષ્ટાર્થ વિષયત્વમેવભ્યુપગતં ભવતિ સર્વેષાં સંવેદના નામેકવિષયતાયામેકેનૈવ સંવેદનેનાશેષગ્રહણાત્ મુકબધિરાદ્યભાવશ્ચ પ્રસજ્યેત્।
- પ્રશ્ન-૨ કોઈ પણ બે પરિચ્છેદોનો અનુવાદ જરૂરી નોંધ સાથે કરો. (૧૪)
- Que-2 Translate any two paragraphs with the required notes. (14)
- ૧) એવં ભૂતં બ્રહ્મ કથં પ્રાપ્યત ઇત્યપેક્ષ્યાં “બ્રહ્મવિદાપ્રોતિ પરમ્” આત્માનમેવ લોકમુપાસીત્” ઇતિ વેદનાદિશબ્દરૂપાસનં બ્રહ્મપ્રાપ્ત્યુપાયતયા વિધીયતે। યથા “સ્વવેશ્મનિધિરસ્તિ” ઇતિ વાક્યેન નિધિસન્દ્રાવં જ્ઞાત્વા તૃપ્તઃ સન્ પશ્ચાદુપાદાને ચ પ્રવર્તતે।
 - ૨) ઇન્દ્રિય જન્મનઃ પ્રત્યક્ષસ્ય હિ એષ સ્વભાવ નિયમઃ, યત્ સ્વસમ-કાલવર્તિનઃ પદાર્થસ્ય ગ્રાહકત્વમ્, ન સર્વેષાં જ્ઞાનાનાં પ્રમાણાનાઞ્ચ, સ્મરણાનુમાનાગમયોગિપ્રત્યક્ષાદિષુ કાલાન્તરવર્તિનોઽપિ ગ્રહણદર્શનાત્। અતએવ ચ પ્રમાણસ્ય પ્રમેયાવિનાભાવઃ, નહિ પ્રમાણસ્ય સ્વ-સમકાલવર્તિના વિનાભાવોઽર્થ સમ્બન્ધઃ।
 - ૩) તત્ર બ્રહ્મ ધ્યાનનિયોગેન તત્સાક્ષાત્કારફલેન નિરસ્તસમસ્તાવિદ્યાકૃત-વિવિધભેદાદ્વિતીયજ્ઞાનૈકરસબ્રહ્મરૂપ-મોક્ષઃ પ્રાપ્યતે। ન ચ વાક્યાત્ વાક્યાર્થજ્ઞાનમાત્રેણ બ્રહ્મભાવસિદ્ધિઃ। તથા ચ સતિ શ્રવણાદિવિધાનમનર્થકં સ્યાત્।
 - ૪) નનુ અનુભૂતસ્ય પદાર્થસ્ય સ્મરણનિયમો ન દૃષ્ટિચરઃ અતઃ સ્મરણાભાવઃ કથં અનુભવાભાવ સાધયેત્ ? ઉચ્યતે-નિખિલસંસ્કાર-તિરસ્કૃતકરદેહવિગમાદિપ્રબલહેતુવિરહેષ્યસ્મરણ નિયમોઽનુભવા-ભાવમેવ સાધયતિ, ન કેવલ સ્મરણ નિયમાદનુભવાભાવઃ।
- પ્રશ્ન-૩ “શ્રીભાષ્યાનુસાર”બ્રહ્મ-તત્ત્વ”ની વિસ્તૃત અવધારણા સ્પષ્ટ કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૩ શ્રીભાષ્યાનુસાર “જન્માદ્યસ્ય યતઃ” સૂત્રને સ્પષ્ટ કરો.
- પ્રશ્ન-૪ શ્રીભાષ્યાનુસાર “જીવન્મુક્તિ-સિદ્ધાન્ત”નું ખંડન કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૪ બ્રહ્મની “શાસ્ત્ર-પ્રમાણકતા” પર વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન-૫ કોઈ પણ બે પર ટૂંક નોંધ લખો. (૧૪)
- Que-5 Write short note any two. (14)
- ૧) સત્યં જ્ઞાનમનન્તં બ્રહ્મ।
 - ૨) વિશેષણ-વિશેષ્ય ભાવ।
 - ૩) નિર્વિશેષ-બ્રહ્મવાદસ્ય ખण्डनम्।
 - ૪) બ્રહ્મ-જિજ્ઞાસા।
